

Landskap: Skåne Upptecknare: Margit Forsström
 Härad: Luggude Berättare: August Jönsson, Viaköp
 Socken: Färhult Berättarens yrke: f. d. lantbrukare
 Uppteckningsår: 1960 Född år 1878 i Viaköp, Färhults m.

Beskriv. av en lantgård (berättarens barn-
domsrum) s. 1-5.

No öbbering. s. 1.
 Tjänstefolk. s. 1
 Jordbruksredskap. s. 2.
 Bak. s. 2.
 Sockerbetov. s. 2.
 Försäljning av smör och ägg. s. 2
 Tröskning. s. 3.
 Sängkläder. s. 3-4.
 Linodling
 Ull. s. 3.
 Värning. s. 3
 Skräddare ö. sömmerska gick omkring ösydde. s. 4.
 Julklappar. s. 4.
 Skolgång. s. 4
 Belysning och spisar. s. 4.
 Telefon. s. 4.
 Läkare och barmorska. s. 5.
 De fattiga. s. 5.
 Spågumma s. 5.
 m, m.

Skriv endast på denna sida.

Berättaren har vuxit upp på en lantgård, såsom den yngste av sex syskon. Endast en bror, f 1863, men han reste till Amerika. Gården var på 18 tunnland. 4 kor, därav en kviga, 2 hästar, ibland 4 stycken. Får och höns och en sugga, som fick grisar, hade man. Små ställen har alltid djur, men för stora ställen blir det dyrt med djur. Det blir för mycket att sköta.

Huset var av korsvirke med "klenta" lerväggar. Halmtak med "klippaträ" på takåsen. De togs ner på 1920-talet. Ryggningen varade i ett par år. Nu bindes med ståltråd. Förr användes långa "rafta(r)" vid vilka halmen bands med "tillinga(r)" (vidjor). Det var billigt. Huset hade fem rum, kök och brygghus i samma länga. I köket, där bakugn och tvättgryta fanns, var råstensgolv. Annars brädgolv. Ber kommer ej ihåg om det var mattor på golvet, men till jul när det skulle vara fint ströddes sand eller enris på golvet. Stora rummet kallades sal; de övriga rummen kammare. I salen var en utläggare och en kort och en lång bänk, som stod i vinkel med varandra. I hörnet mellan dem hängde ett "väggaskåp". I det stod brännvinsflaskan. De bryggde själva i föräldrarnas hem. Framför bänken^{arna} stod ett bord, först med en skiva, senare ett klaffbord. Duk användes ej annat än till främmande. Så såg det ut i alla hem man kom in i på den tiden.

På alla ställen fanns drängar och pigor, på ett stort ställe även ryktare. En dräng tjänade 50 kr på hela sommaren och en piga 45 kr. En kvinna f 1868 (modern till en annan närvarande) hade såsom piga fått 100 kr på hela året. Om de fick kläder i julklapp, var det av godhet; det var inget som ingick som lön. Förr var en krona värd en krona, nu är den bara värd 30 öre, sade berättaren.

De enda jordbruksredskap man hade var en plog och en harv, utom grepar av trä och liknande. De sädesslag som mest odlades var råg och vete.

Man bakade allting i hemmet så ofta det gamla tog slut. Julbaket skulle räcka till påsk. Åtminstone till jul bakades både grovbröd, sursött, söttbröd och knäckebröd. Knäckebrödet gjordes med hål i, så att kakorna kunde hängas upp på stång. Några sådana kakor gjordes alltid efter det vanliga baket. Man klippte det i småbitar och hällde kaffe på. Kakor bakades ej. Möjligen kunde man köpa 1 öres och 2 öres bullar. Det mjuka brödet förvarades i brödburkar, som sattes i "sábunkar" (sädeshögar) på loftet. Där varken frös eller torkade det. Man visste aldrig hur mycket man hade kvar, utan fick gå och leta.

Socketbetor började man sätta i slutet av 1800-talet. Först bara ett tunnland. Kostade 1.80 för 100 kg. Maskinen tog bara en rad i taget och det fick vara två att köra den. Nu är det tvärtom.

På kvällen åts "drickablandning" (dricka+mjölk). Alla åt med var sin sked ur samma fat, som stod mitt på bordet. Bröd åt man till.

Mjölken hälldes i fat och grädden skummades ifrån. Någon separator hade man aldrig i ber barndomshem. Smör kärnades i hemmet i en kärna med en stöt som drogs upp och ner. Med en korg på armen gick någon i familjen den långa vägen (1 mil) till Höganäs, för att på torget där sälja ägg och smör. Fruarna i staden gick från stånd till stånd och smakade på smöret från de olika ställena. De skrapade med en peng i det och slickade sedan av smöret srån peng. I Mjöhult fanns mejeri, dit mjölkspannarna forslades med häst och vagn av någon, som körde

runt till alla ställena. Ost gjorde man endast till husbehov, i ber hem endast till jul. D. v. s. man gjorde den i oktober, så var den färdiglagrad till jul. Gjordes i runda flätade ostkorgar.

Vintertid tröskade man. Förre användes plejlar. Ber hade en sådan, som han visade. Bestod av två delar sammanbundna med "ålaskinn" för det är starkt. Själva slagan av ask, som är hårt. När de tröskade stod två stycken män mot varandra. De slog varannan gång och tog vissa steg bakaåt medan de förberedde nästa slag, för att inte få den andres slaga i huvudet. Senare användes en liten tröska förspänd med hästar, som gick på vandring (gick runt). Säden högs med lie.

Den långa råghalmen, som blev över efter tröskningen, lades i botten på sängarna. Den byttes till jul och på våren. Senare hade man istället madrass av grovt "skättefall" (skäktefall), stoppad med hackelse. Överdynamorna var randiga av ylle med bomullsvarp. Underdynamorna av linne. Stoppade med "gåsafjär" vanligen, men även hönsfjäder.

Man odlade själv hör (lin) och bräckte, bröt. Sedan spann man det till lintrådar. Tre eller fyra spinnrockar på en gång i samma rum. Det grova linet användes till madrass och det finare till lakan. De olika grovlekarna av lin från finare till grövre: tåor, blåor och skättefall.

Alla hade egna får. Ullen kardades hemma. Senare skickade man den dock till Klippan. Det var efter 1910. Paul handlare tog upp och skickade. Man spann och vävde själv. Både vävstol och spinnrockar var i salen. Det blev ett väldigt hemtrevligt ljud, särskilt av spinnrockarna. Man vävde och la hän till barnen. De skulle ha handdukar, dynevar, faltar, dukar (fina i rutigt dräll av linnegarn).

Skräddare och sömerska gick omkring med en symaskin och sydde till hela familjer. De slog sig ner i ett hus och bodde där, tills alla hade fått sytt vad de skulle ha. ~~Filtar~~

Filtar kom i bruk i stället för dynor. De användes tillsammans med täcke. Hemvävda sådana måste skickas bort för att ruggas. Vagnsfilten var alltid rutig. I stället för kappa användes en dubbelvikt schal, som liknade en filt. Julklappas kastades in genom dörren.

Bland hallänningarna kunde även männen sticka konststicke.

Ber gick i småskola i nuvarande Folkets Hus i Viaköp och i storskola i Farhult. Ofta var det småskola på sommaren och storskola på vintern och samma lärarinna. Skollärare var ofta f.d. befäl i det militära.

Berättarens moder kunde varken läsa eller skriva. Fadern, som var född 1831, lärde sig skriva i sandlåda och använde en pinne att "slätta till" med. Sedan kom griffeltavlan. Ber hade en i sin barndom, som var linjerad med både raka och sneda streck, för att man skulle lära sig skriva ordentligt. Sedan fick man papper och riktiga skrivböcker. Läraren hade 300 kr om året i lön. Dessutom skulle han ha hö och halm av eleverna efter ställes storlek.

El-ljus fick man 1918, innan dess fotogen.

På 1930-talet satte den ene efter den andre in Aga-spisar i stället för "bagarugn". De ersatte den vanliga vedspisen, som man lade in kol i. I de tidigare öppna spisarna satte man in en trefot, som kittelen ställdes på.

Telefon fick man också i början av 1900-talet. Först tre stycken om samma

nummer med a, b och c. Ber har kvar samma nummer ännu.

Doktor fanns nog i Ängelholm, men Vålinge barnamoröka botade sjuka i trakten. Hon koppade folk i ryggen: satte ett horn i ryggen och sög ut luften, så det bildades "knudor". Skar håll på dem så blodet rann ut. Blodiglar har länge funnits att köpa på apotek. Åder slogs på någon stor åder i handloven. Ber har en son som är läkare.

De fattiga i fattighuset fick 20 öre om dagen, resten fick de tigga ihop.

Ber har i sin barndom varit med om utackordering av sinnesslöa. Den lägstbjudande fick budet. Det fanns tre stycken i socknen, och den bäste fick sköta de andra. Nu är det i stället tre som sköter dem.

I Hälsingborg har funnits en spågumma i nutid. Hon spådde så 'det stämde precis.

Berättarens fru (f 1893) var från Kyrkhults sn i Blekinge. Hon blandade sig i samtalet ibland. I hennes hem var de 9 syskon. Fadern arbetade vid såg, så modern och barnen fick sköta gården. De hade omkring 100 tunnland, men det mesta var skog och ej odlat. "Koorna" gick lösa i skogen. Man hade ett gäre (gärde) gjort av enepålar, som sattes ner i jorden och så lavades vidjor emellan.